

Informativni bilten o LGBTI pitanjima

EVROPSKA
KOMISIJA
PROTIV RASIZMA
I NETOLERANCIJE

(EKRI)

SEKRETARIJAT EKRI

Prevod sufinansiran
od strane Evropske unije

European Commission
against Racism and Intolerance

ECRI
Commission européenne
contre le racisme et l'intolérance

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Ovaj prevod je pripremljen u okviru zajedničke inicijative Evropske unije i Saveta Evrope „Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku 2019-2022” i projekta „Promocija različitosti i ravnopravnosti u Srbiji”. Mišljenja izražena u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno zvanična mišljenja Evropske unije.

INFORMATIVNI BILTEN O LGBTI¹ PITANJIMA

Ovaj informativni bilten je pripremio Sekretarijat EKRI, u bliskim konsultacijama sa Radnom grupom EKRI za LGBTI pitanja.² Njegov cilj je da prikaže ključne standarde EKRI o pitanjima seksualne orijentacije, rodnog identiteta i polnih karakteristika.³

SADRŽAJ

Uvod	4
Pravni okvir	5
Opšta načela	5
Krivično pravo	5
Građansko i upravno pravo	5
Zakonodavstvo o kohabitaciji i braku	5
Zakonodavstvo o priznavanju roda i promeni pola	6
Zakonodavstvo o azilu	6
Prikupljanje podataka, istraživanje i okvir praktične politike.....	6
Prikupljanje podataka i istraživanje	6
Nacionalne strategije i akcioni planovi ili programi	7
Prevenција	7
Podizanje svesti	7
Obrazovanje/Edukacija	8
Obuka profesionalaca	8
Zaštita	9
Prava na odgovarajuću zdravstvenu negu, fizički integritet i telesnu autonomiju	9
Pravo na slobodu okupljanja	9
Odgovornosti javnih i drugih organa vlasti i institucija	9
Državni organi	9
Parlamenti, političke stranke i lideri	9
Verska pravna lica	10
Mediji	10
Istraga, gonjenje i mere procesnog prava	10
Tela za ravnopravnost	11

UVOD

- EKRI se bavi netolerancijom prema i diskriminacijom LGBTI osoba u kontekstu svog rada na monitoringu država članica od 2013. godine, kada je započela svoj peti ciklus monitoringa država članica.⁴ EKRI je na ovo podstaknuta nakon usvajanja, od strane Komiteta ministara Saveta Evrope, njegove Preporuke CM/Rec(2010)5 državama članicama o merama za borbu protiv diskriminacije iz razloga seksualne orijentacije ili rodnog identiteta u martu 2010. U svom radu na suprotstavljanju netoleranciji prema i diskriminaciji LGBTI osoba, EKRI se oslanja na razvoj sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava koja tumači Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, kao i na preporuke Komiteta ministara i rezolucije Parlamentarne skupštine Saveta Evrope. Ona je takođe obratila dužnu pažnju na relevantne preporuke koje je dao Komesar za ljudska prava i na odluke Evropskog komiteta za socijalna prava.
- Međutim, EKRI se nije ograničila samo na ove izvore zato što je njena uloga takođe da revidira i da skreće pažnju na praktične politike i prakse koje mogu da dovedu do diskriminacije, isključenosti ili čak gonjenja manjina, uključujući i LGBTI osobe, i da daje sugestije o tome kako da se prekinu takve prakse i pruži zaštita od netolerancije i diskriminacije.
- Ovaj informativni bilten, koji se zasniva na preporukama koje je dala EKRI kao rezultat svojih poseta državama članicama tokom monitoringa, treba da se posmatra kao posao u toku, a ne da se smatra završenim pošto se može desiti da EKRI mora da se suoči sa novim problemima u narednim godinama, posebno zbog razvoja tehnologije i drugih događaja koji će zahtevati nove odgovore. Nadalje, preporuke EKRI ne treba da se uzimaju izolovano od relevantnih standarda Saveta Evrope i drugih međunarodnih standarda.⁵
- Takođe, treba imati na umu da precizna priroda, pravni konteksti i oblasti praktične politike u kojima su date preporuke EKRI mogu značajno da variraju, zavisno od okolnosti u zemljama u pitanju i delova LGBTI zajednice na koji se odnose.

Pravni okvir

Opšta načela

1. Institucije treba da preduzimaju odgovarajuće zakonske mere sa ciljem da pošalju jasnu poruku da netolerancija prema LGBTI osobama nije prihvatljiva, posebno podnošenjem zakona ili amandmana na postojeće zakonodavstvo Parlamentu, kako bi se u pravnom sistemu garantovala ravnopravnost i dostojanstvo LGBTI osoba u svim oblastima života.⁶

Krivično pravo

2. U skladu sa Preporukom opšte politike EKRI br. 7, seksualna orijentacija, rodni identitet i polne karakteristike treba da budu eksplicitno sadržani u odredbama krivičnog prava koje imaju za cilj borbu protiv rasizma i netolerancije. S tim u vezi, krivično pravo treba da predviđa delotvorne, srazmerne i odvraćajuće sankcije. Ono takođe treba da učini krivičnim delima javne uvrede, javnu defamaciju i pretnje protiv neke osobe ili grupe osoba zbog njihove seksualne orijentacije ili rodnog identiteta (ili polnih karakteristika). Osim toga, ono treba eksplicitno da predviđa da LGBTI-fobična motivacija predstavlja otežavajuću okolnost za bilo koje krivično delo.⁷
3. Krivično zakonodavstvo koje se odnosi na govor mržnje takođe treba da uključuje seksualnu orijentaciju, rodni identitet i polne karakteristike kao zabranjene razloge. Dok donose ili menjaju takvo zakonodavstvo, tela vlasti treba da preuzmu standarde iz Preporuka opšte politike EKRI br. 7 i 15.⁸

Građansko i upravno pravo

4. Građansko i upravno antidiskriminaciono zakonodavstvo, kao i zakoni o borbi protiv govora mržnje treba da obuhvataju seksualnu orijentaciju, rodni identitet i polne karakteristike kao zabranjene razloge.⁹ U ovom kontekstu, tela vlasti treba da preuzmu standarde iz Preporuka opšte politike EKRI br. 7 i 15.¹⁰
5. Institucije treba da u pravni sistem uvedu načelo podele tereta dokazivanja kada se pritužbe zbog diskriminacije iz razloga seksualne orijentacije, rodnog identiteta i polnih karakteristika podnose pred građanske ili upravne sudove.¹¹

Zakonodavstvo o kohabitaciji i braku

6. Institucije treba da predvide pravni okvir koji dopušta istopolnim parovima da se njihov odnos zvanično i zakonski priznaje i štiti, bez diskriminacije bilo koje vrste, kako bi se započelo rešavanje praktičnih problema koji se odnose na društvenu realnost u kojoj oni žive. Institucije treba da ispituju da li postoji neko objektivno i razumno opravdanje za bilo koje razlike u regulisanju venčanih i istopolnih parova i da ukinu sve takve neopravdane razlike.¹²

Zakonodavstvo o priznavanju roda i promeni pola

7. Institucije treba da usvoje zakonodavstvo koje eksplicitno reguliše promenu imena i roda za transrodne osobe i da utvrde jasne smernice za procedure promene pola i njihovo zvanično priznavanje, na osnovu relevantnih standarda Saveta Evrope. Takvo zakonodavstvo treba da garantuje puno zakonsko priznavanje promene pola neke osobe i da dopušta da se vrše promene roda, uključujući i rodne oznake, u ličnim dokumentima (uključujući i lične karte, obrazovne diplome i potvrde o zaposlenju), na brz, transparentan i dostupan način, bez zahteva za operacijom za promenu pola. Slično tome, u skladu sa sudskom praksom Evropskog suda za ljudska prava i relevantnim odlukama Evropskog komiteta za socijalna prava, zakonodavstvo koje predviđa priznavanje osoba u nekom rodu koji nije onaj u kome su one prvobitno registrovane ne treba da sadrži bilo kakav zahtev kao preduslov za zakonsko priznavanje, kao što su operacija za promenu pola, ozbiljno hormonsko lečenje, sterilizacija, razvod ili detaljni psihijatrijski pregled.¹³
8. Dok pripremaju nacрте takvog zakonodavstva, institucije treba da uključe organizacije koje predstavljaju LGBTI osobe i da uzmu u obzir stavove tela za ravnopravnost.¹⁴

Zakonodavstvo o azilu

9. Institucije treba da izmene svoje zakonodavstvo tako da svakom ko je u svojoj zemlji u opasnosti da bude žrtva gonjenja zbog svoje seksualne orijentacije ili rodnog identiteta (ili polnih karakteristika) može da se odobri status izbeglice.¹⁵

Prikupljanje podataka, istraživanje i okvir praktične politike

Prikupljanje podataka i istraživanje

10. Institucije treba da uspostave sveobuhvatan i pouzdan sistem za prikupljanje podataka u pogledu diskriminacije ili netolerancije koju trpe članovi LGBTI zajednice, uključujući i krivična dela motivisana mržnjom prema ovoj zajednici. Prikupljeni podaci treba da obuhvataju motive incidenata govora mržnje i nasilja nad LGBTI osobama prijavljenih policiji, kao i dalje aktivnosti sudske vlasti. Ovi podaci treba da se stave na raspolaganje javnosti. U tom pogledu, one takođe mogu da se oslanjaju na ekspertizu tela za ravnopravnost, drugih institucija za ljudska prava i relevantnih NVO i da preduzimaju aktivne mere kako bi se bavile nedovoljnim prijavljivanjem govora mržnje, preuzimajući standarde iz Preporuke opšte politike EKRI br. 15.¹⁶
11. Institucije treba da sprovode istraživanja i anketiraju LGBTI osobe o njihovim uslovima života, kao i o diskriminaciji i netoleranciji čije žrtve one mogu da budu. Ona treba da budu organizovana uz poštovanje načela poverljivosti, informisanog pristanka i dobrovoljnog samoidentifikovanja pojedinaca kao članova posebne grupe.¹⁷

Nacionalne strategije i akcioni planovi ili programi

12. Zajedno sa organizacijama koje zastupaju LGBTI zajednicu, institucije treba da pripreme, usvoje i primene nacionalnu strategiju i/ili akcioni plan (ili sveobuhvatni program) koji ima za cilj da osigura da LGBTI osobe mogu da žive ravnopravno sa ostalima. Ta strategija, akcioni plan ili program za LGBTI osobe, treba da se usvoji ili kao zasebni dokument praktične politike ili kao deo nacionalne strategije/plana za borbu protiv diskriminacije. Ona treba da uključuje ciljeve zaštite LGBTI osoba od diskriminacije, govora mržnje i nasilja, podizanja svesti o njihovim uslovima života, promovisanja razumevanja LGBTI osoba i ostvarivanje njihovog prava na jednako postupanje u praksi u svim oblastima života, uključujući i u obrazovanje, zapošljavanje i zdravstvenu negu. Takva mera treba da preuzme standarde iz Preporuke CM/Rec (2010) 5 Komiteta ministara Saveta Evrope i iz ostalih postojećih planova i da bude adekvatno finansirana. Da bi se postigao ovaj cilj, moguće je i osnivanje međuministarske radne grupe za LGBTI pitanja kako bi se osigurali koordinacija među nadležnim Institucijama, redovni kontakti sa LGBTI NVO i brza realizacija svih projekata iz akcionog plana.¹⁸
13. Ako je potrebno, institucije treba da unaprede svoje reakcije na govor mržnje prema na LGBTI osobama poveravajući specijalnoj međuinstitucionalnoj radnoj grupi razradu sveobuhvatne strategije u tom pogledu. Ova grupa treba da uključuje relevantne institucije, tela za ravnopravnost i organizacije civilnog društva, uključujući i predstavnike LGBTI zajednice i, u meri u kojoj je to moguće, predstavnike medija. Ova strategija treba da delotvorno koristi Preporuku opšte politike EKRI br.15.¹⁹

Prevenција

Podizanje svesti

14. Institucije treba da organizuju, zajedno sa telom(telima) za ravnopravnost i relevantnim grupama civilnog društva, kampanje za podizanje svesti kako bi obavestavale i podizale svest među svim delovima društva o zabrani govora mržnje i diskriminacije LGBTI osoba. Kampanje treba da se tiču i pravnih odredbi i prava koja postoje u ovoj oblasti, ali i procedura za prijavljivanje i podnošenje krivičnih prijavi protiv slučajeva govora mržnje.²⁰
15. Mere koje se tiču podizanja svesti treba da obuhvataju postupanje koje ima za cilj informisanje šire javnosti o relevantnim odredbama krivičnog prava. Institucije takođe treba da uključe module koji pokrivaju LGBTI-fobiju u uvodne kurseve za novopridošle migrante na način kojim se izbegava stigmatizacija.²¹

Obrazovanje/Edukacija

16. Nastavni planovi i programi škola, univerziteta i stručnog obrazovanja treba da se revidiraju kako bi sadržali jedan odeljak o LGBTI pitanjima iz ugla netolerancije i diskriminacije koje LGBTI osobe mogu da trpe.²²
17. Institucije takođe treba da, u konsultacijama sa LGBTI zajednicom, primenjuju mere koje promovišu međusobnu toleranciju i poštovanje u obrazovanju bez obzira na seksualnu orijentaciju, rodni identitet i polne karakteristike. Ove mere treba da doprinesu rešavanju problema vršnjačkog nasilja nad LGBTI učenicima i studentima u obrazovanju, uz poklanjanje posebne pažnje reviziji udžbenika kako bi se podigla svest o LGBTI pitanjima i kako bi se delotvorno vodila borba protiv LGBTI-fobičnih stereotipa i predrasuda. Institucije takođe treba da pruže svim učenicima i studentima neophodne informacije, zaštitu i podršku kako bi im omogućila da žive bez straha ili zabrinutosti, bez obzira na njihovu seksualnu orijentaciju, rodni identitet ili polne karakteristike.²³ One takođe treba da ukinu svaku zakonsku zabranu pružanja informacija o homoseksualnosti, a koja se odnosi na dečiji uzrast.²⁴²⁵
18. Institucije treba da osiguraju da se sve škole podstiču da uvedu praktičnu politiku kako bi sprečile, pratile i reagovala na LGBTI-fobične incidente, uključujući i vršnjačko nasilje. Ove praktične politike treba da uključuju i smernicame za učenike, učitelje/nastavnike i roditelje. Institucije treba da idu dalje od opštih aktivnosti borbe protiv vršnjačkog nasilja. One treba da razvijaju i primene module, specifičnih za grupe, protiv vršnjačkog nasilja nad članovima ranjivih zajednica, kao što su to LGBTI deca i mladi ljudi. U ovom kontekstu, institucije treba da preuzmu standarde iz Preporuke opšte politike EKRI br. 10 o inkluzivnom obrazovanju i da povežu aktivnosti sa postojećim i budućim nacionalnim akcionim planovima za LGBTI osobe.²⁶

Obuka profesionalaca

19. Učitelji/nastavnici treba da budu obučeni da se bave netolerancijom i diskriminacijom prema LGBTI osobama, da promovišu razumevanje i poštovanje za LGBTI učenike u školama i da sprečavaju vršnjačko nasilje. Potrebno je izraditi odgovarajući nastavni materijal u tu svrhu.²⁷
20. Službenici koji sprovode zakone, kao i tužioci i sudije treba da dobiju odgovarajuću obuku koja se tiče govora mržnje protiv LGBTI osoba i LGBTI-fobičnih zločina mržnje. Partneri u takvim obukama takođe treba da budu tela za ravnopravnost i LGBTI zajednica. Takođe, potrebno je sprovesti evaluaciju kako bi se ocenila delotvornost obuke i ako je potrebno, izvršiti prilagođavanje.²⁸
21. Potrebno je obezbediti odgovarajuće sesije obuke iz pravnih i drugih standarda za borbu protiv LGBTI-fobičnog govora mržnje za profesionalce iz medija.²⁹
22. Potrebno je razviti programe interne obuke za LGBTI pitanja za sve ostale relevantne profesionalce (uključujući i zdravstvene radnike).³⁰

Zaštita

Prava na odgovarajuću zdravstvenu negu, fizički integritet i telesnu autonomiju

23. Neki delovi LGBTI zajednice mogu da imaju specifične medicinske potrebe, kao što je pristup hormonskoj terapiji i operacijama za promenu pola, kao i specifična prava, kao što su pravo na zakonsko priznanje roda i pravo na fizičku i telesnu autonomiju, čije onemogućavanje ili lišavanje može da predstavlja diskriminaciju.
24. Institucije treba da osiguraju da se promena pola učini dostupnom transrodnim osobama i da troškove nadoknade sistemi osiguranja javnog zdravlja.³¹
25. Pravo interseksulane dece na fizički integritet i telesnu autonomiju treba da bude delotvorno zaštićeno. Medicinski nepotrebna operacija za “normalizovanje” pola i druga lečenja te vrste treba da budu zabranjena sve do onog trenutka kada je dato dete u stanju da učestvuje u toj odluci, na osnovu prava na samoodređenje i načela slobodnog i informisanog pristanka. Tamo gde ne postoje, institucije treba brzo da donesu zakone koji zabranjuju nepotrebne operacije i terapije na interseksualnim osobama. One takođe treba da ustanove dostupne službe koje pružaju savetovanje i pomoć interseksualnim osobama i njihovim roditeljima.³²

Pravo na slobodu okupljanja

26. U skladu sa sudskom praksom Evropskog suda za ljudska prava, institucije treba da obezbede da se poštuje pravo na slobodu okupljanja LGBTI osoba, aktivista i onih koji ih podržavaju.³³

Odgovornosti javnih i drugih organa vlasti i institucija

Državni organi

27. Predstavnici institucija treba da daju javne izjave osuđujući LGBTI-fobičan govor mržnje. Oni takođe treba da podstiču i promovišu kontragovor od strane javnih ličnosti kao odgovor na govor mržnje protiv LGBTI ljudi. Brze reakcije od strane javnih ličnosti, koje bi takođe nastojale da ojačaju vrednosti kojima takav govor preči treba da budu podržane.³⁴

Parlamenti, političke stranke i lideri

28. Parlamenti na svim nivoima treba da imaju kodeks ponašanja/etički kodeks kojim se zabranjuju i sankcionišu LGBTI-fobičan diskurs i uvrede.³⁵
29. Sve političke stranke i politički lideri na svim stranama treba da zauzmu čvrst stav protiv netolerantnog diskursa protiv LGBTI osoba, da instruišu svoje članove i predstavnike da se uzdržavaju od davanja pogrdnih komentara koji ciljaju na pojedince ili neku grupu osoba iz razloga njihove seksualne orijentacije, rodnog identiteta ili polnih karakteristika. Umesto toga, oni treba da se bave kontragovorom kadgod su date uvredljive primedbe prema LGBTI zajednici.³⁶

Verska pravna lica

30. Institucije treba da razgovaraju sa rukovodstvima verskih pravnih lica o načinima na koje ova pravna lica mogu da koriste svoj moralni autoritet kako bi sprečavala i borila se protiv govora mržnje protiv LGBTI osoba (i osigurala da njihovi predstavnici tretiraju one sa drugačijim gledištima sa poštovanjem, uz uzdržavanje od davanja pogrđnih komentara).³⁷

Mediji

31. Uz poštovanje načela nezavisnosti medija, institucije treba da osnuju delotvorna regulatorna tela koja mogu da prate incidente LGBTI-fobičnog govora mržnje u štampanim medijima, audio i audio-vizuelnim medijskim servisima, kao i na Internet servisima. Institucije treba da pruže regulatornim telima vlasti za medijske servise mogućnost da izdaju upozorenja ili da zahtevaju izvinjenja u slučajevima LGBTI-fobičnog govora mržnje i povezanih kršenja profesionalnih novinarskih standarda i etike. One treba da uspostave sistem razmene informacija preko koga ta regulatorna tela za medijske servise primaju informacije od tužilaca i sudova koje se tiču predmeta koje su oni prosledili. Ovakva razmena ima za cilj da regulatorna tela unapređuju i optimiziraju svoje aktivnosti na praćenju medija.³⁸
32. Institucije treba da preispitaju svoje ugovore sa medijskim kućama i da ih ponište ili da ih ne obnavljaju u slučajevima kada se ti mediji bave LGBTI-fobičnim govorom mržnje, i da osiguraju da budući ugovori sadrže klauzulu u kojoj se navodi da će takav govor mržnje dovesti do raskida ugovora.³⁹
33. Treba uraditi evaluaciju inicijativa u medijima kako bi se sprečio govor mržnje radi i kako bi se osiguralo oslanjanje na postojeće napore i dobre prakse.⁴⁰

Istraga, gonjenje i mere procesnog prava

34. Slučajevi govora mržnje protiv LGBTI ljudi moraju se u potpunosti istražiti i, ako je potrebno, delotvorno se goniti.⁴¹
35. U slučajevima nasilja nad LGBTI osobama, institucije treba da osiguraju da moguće postojanje predrasudnog motiva treba da se učini sastavnim delom istraga od samog njihovog početka. Posebno jasna uputstva treba pružiti policijskim službama, i one treba da osiguraju da postojanje takvih motiva treba da se razmatra od početka sudskih postupaka. Policija treba temeljno da istražuje sve slučajeve nasilja nad LGBTI osobama, i posebno uzima u potpunosti u obzir sve LGBTI-fobične motive u krivičnim delima. Organi krivičnog gonjenja treba da osiguraju da se istrage otvaraju u svim slučajevima nasilja nad LGBTI osobama, posebno kada postoje dokazi koji ukazuju na moguću primenu odredbi krivičnog prava o otežavajućim okolnostima. Policija

i službe krivičnog gonjenja takođe treba da usvoje obavezujuće smernice za evidentiranje i istragu takvih krivičnih dela.⁴²

36. Institucije (kao što su policija i organi krivičnog gonjenja) treba da osnuju specijalizovane jedinice koje će se baviti rasističkim i LGBTI-fobičnim incidentima. Kada osnivaju takve jedinice u okviru policije, institucije treba da zatraže ekspertske savete od tela za ravnopravnost, relevantnih NVO i međunarodnih organizacija.⁴³
37. Institucije treba da preduzimaju korake kako bi ohrabrivale žrtve i svedoke LGBTI-fobičnih incidenata da prijavljuju takve događaje. Da bi se bavile problemom nedovoljnog prijavljivanja, institucije treba da primenjuju mere jačanja poverenja kako bi unapredila saradnju između policije i LGBTI zajednice. Potrebno je da se izdaju jasna uputstva svim policijskim službenicima da se ne obračunava nikakva naknada za prijavljivanje LGBTI-fobičnih nasilja, a žrtve uvek treba da budu na odgovarajući način informisane. Institucije takođe treba da promovišu pojačan dijalog između članova LGBTI zajednice i policije kako bi se olakšalo prijavljivanje LGBTI-fobičnih nasilja. One treba da uspostave dijalog (kao što su redovni sastanci ili okrugli stolovi) sa LGBTI grupama civilnog društva kako bi osigurala da se prijavi svaki slučaj govora mržnje. Takva saradnja bi takođe mogla da obuhvata regrutovanje LGBTI saradnika za vezu ili osoba za kontakt odgovornih za LGBTI-fobične probleme u svakoj od podružnih policijskih službi i organu krivičnog gonjenja. Ovi saradnici za vezu ili osobe za kontakt treba da rade zajedno kao mreža, sa dobrom komunikacijom između osoba za kontakt iz policije i onima iz službi krivičnog gonjenja.⁴⁴
38. Institucije treba da osnuju nezavisnu policijsku službu koja će primati pritužbe kako bi se istražile, *inter alia*, optužbe o LGBTI-fobičnom nasilju ili lošem postupanju koje počine službenici za sprovođenje zakona.⁴⁵ One takođe treba da osiguraju da se pojam “zaštita javnog morala” ne koristi da bi se opravdalo ili opraštalo podsticanje na mržnju prema LGBTI osobama.⁴⁶

Tela za ravnopravnost

39. Kao što poziva Preporuka opšte politike EKRI br. 2 (revidirana)⁴⁷ o telima za ravnopravnost za borbu protiv rasizma i netolerancije na nacionalnom nivou, mandati tela za ravnopravnost (nezavisnih antidiskriminacijskih tela) treba da pokrivaju diskriminaciju zbog seksualne orijentacije, rodnog identiteta i polnih karakteristika.⁴⁸ Preporuka opšte politike EKRI br. 7 (revidirana) o nacionalnom zakonodavstvu za borbu protiv rasizma i rasne diskriminacije⁴⁹ je takođe relevantna u ovom kontekstu.

¹ Za ovu terminologiju, videti definicije u Komesar za ljudska prava Saveta Evrope (Council of Europe Commissioner for Human Rights) 2011.

² Radna grupa EKRI za LGBTI pitanja je osnovana u julu 2020. godine kako bi pripremila teren za sačinjavanje buduće Preporuke opšte politike u skladu sa Mapom puta EKRI za naredne godine. Od 4. decembra 2020, ta Radna grupa se sastoji od sledećih članova: Michael FARRELL (član EKRI u vezi sa Irskom), Domenica GHIDEI BIIDU (članica EKRI u vezi sa Holandijom), Marin GURIN (član EKRI u vezi sa Republikom Moldavijom), Cristian JURA (član EKRI u vezi sa Rumunijom), Neza KOGOVSEK SALAMON (član EKRI u vezi sa Slovenijom), Maria Daniella MAROUDA (članica EKRI u vezi sa Grčkom), Elena MIHAJLOVA STRATILATI (članica EKRI u vezi sa Severnom Makedonijom), Kristina PARDALOS (članica EKRI u vezi sa San Marinom) i Aslak SYSE (član EKRI u vezi sa Norveškom).

³ Kao što je razmotreno u preporukama sadržanim u izveštajima o zemljama EKRI u petom i šestom ciklusu praćenja.

⁴ EKRI je počela da istražuje diskriminaciju i netoleranciju prema LGBT osobama u njenom petom ciklusu monitoringa zemalja (2013.-2018.), a prema Interseksualnim osobama u svom šestom ciklusu monitoringa. Videti takođe Seksualnu orijentaciju, rodni identitet i polne karakteristike (coe.int).

⁵ U svojoj Mapi puta objavljenoj u septembru 2019. godine u vezi sa 25. godišnjicom EKRI, EKRI odražava nameru da se bavi radom na novoj Preporuci opšte politike za borbu protiv netolerancije i diskriminacije pream LGBTI osobama (stav 8, dostupno na <https://rm.coe.int/ecri-roadmap-final-version-/168097e13d>).

⁶ Kompilacija Preporuka iz Izveštaja o zemljama EKRI koje se odnose na LGBT osobe (peti ciklus monitoringa): <https://rm.coe.int/5th-cycle-ecri-recommendations-on-lgbt-issues/16809e7b66>, §§ 176-180.

⁷ Kompilacija Preporuka iz Izveštaja o zemljama EKRI koje se odnose na LGBT osobe (peti ciklus monitoringa): <https://rm.coe.int/5th-cycle-ecri-recommendations-on-lgbt-issues/16809e7b66>, §§ 1-25; 190-197.

⁸ Ibidem, §§ 82-89.

⁹ Ibidem, §§ 26-33; 181-189.

¹⁰ Ibidem, §§ 82-89.

¹¹ Ibidem, § 154.

¹² Ibidem, §§ 222-232.

¹³ Ibidem, §§ 198-220; Izveštaj iz petog ciklusa EKRI monitoringa za Srbiji, §100; Izveštaj iz šestog ciklusa EKRI monitoringa za Češku Republiku, §14. Videti, u vezi sa ovim, Evropski sud za ljudska prava (ESLJP) (2020.), Pitanja rodnog identiteta, informativni bilten; ESLJP, A. P., Garçon i Nicot protiv Francuske, predstavke br. 79885/12, 52471/13 i 52596/13, Presudu (6.4.2017); Evropski komitet za socijalna prava 2018.: Transgender Europe i ILGA-Europe protiv Češke Republike § 89 i Rezoluciju Komiteta ministara Saveta Evrope CM/ResChS(2018)9.

¹⁴ Kompilacija Preporuka iz Izveštaja o zemljama EKRI koje se odnose na LGBT osobe (peti ciklus monitoringa): <https://rm.coe.int/5th-cycle-ecri-recommendations-on-lgbt-issues/16809e7b66>, §§ 206.

¹⁵ Ibidem, § 221.

¹⁶ Ibidem, §§ 37-50; 101-111.

¹⁷ Ibidem, §§ 155-175.

¹⁸ Ibidem, §§ 237-260.

¹⁹ Ibidem, §§ 155-175.

²⁰ Ibidem, §§ 51-55.

²¹ Ibidem, §§ 150-152.

²² Ibidem, §§ 56; 268-282; 265-267.

²³ Ibidem, §§ 56; 268-282; 265-267.

²⁴ Ibidem, § 180. Videti, u vezi sa ovim, Evropski sud za ljudska prava (2017.), Bayev i drugi protiv Rusije (predstavke br.67667/09, 44092/12 i 56717/12), Presudu.

- ²⁵ U skladu sa presudom Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Bayev i drugi protiv Rusije.
- ²⁶ Izveštaj iz šestog ciklusa EKRI o Švajcarskoj, §13; Izveštaj iz šestog ciklusa EKRI o Belgiji, §19; Izveštaj iz šestog ciklusa monitoringa EKRI za Albaniju, §11.
- ²⁷ Kompilacija Preporuka iz Izveštaja o zemljama EKRI koje se odnose na LGBT osobe (peti ciklus monitoringa): <https://rm.coe.int/5th-cycle-ecri-recommendations-on-lgbt-issues/16809e7b66>, §§ 269, 281-282.
- ²⁸ Ibidem, §§ 94-100.
- ²⁹ Ibidem, § 277.
- ³⁰ Ibidem, § 277.
- ³¹ Ibidem, §§ 261-264.
- ³² Izveštaj iz šestog ciklusa monitoringa EKRI za Švajcarsku, §112; Izveštaj iz šestog ciklusa monitoringa EKRI za Austriju, §101; Izveštaj iz šestog ciklusa monitoringa EKRI za Nemačku, §109.
- ³³ Kompilacija Preporuka iz Izveštaja o zemljama EKRI koje se odnose na LGBT osobe (peti ciklus monitoringa): <https://rm.coe.int/5th-cycle-ecri-recommendations-on-lgbt-issues/16809e7b66>, § 285. Videti takođe, u vezi sa ovim, Evropski sud za ljudska prava (2010.), Alekseyev protiv Rusije (predstavke br. 4916/07, 25924/08 i 14599/09).
- ³⁴ Kompilacija Preporuka iz Izveštaja o zemljama EKRI koje se odnose na LGBT osobe (peti ciklus monitoringa): <https://rm.coe.int/5th-cycle-ecri-recommendations-on-lgbt-issues/16809e7b66>, §§ 74-78; 57-58.
- ³⁵ Ibidem, §§ 59-62.
- ³⁶ Ibidem, §§ 63-67.
- ³⁷ Ibidem, §§ 79-81.
- ³⁸ Ibidem, §§ 68-73.
- ³⁹ Ibidem, §§ 68-73.
- ⁴⁰ Ibidem, §§ 68-73.
- ⁴¹ Ibidem, §§ 90-93.
- ⁴² Ibidem, §§ 114-136.
- ⁴³ Ibidem, §§ 94-100; §§ 137-146.
- ⁴⁴ Ibidem, §§ 94-100; §§ 137-146.
- ⁴⁵ Ibidem, §§ 147-148.
- ⁴⁶ Ibidem, §§ 90-93.
- ⁴⁷ Usvojena 1997. i revidirana 2017, videti tačku 4.b Preporuke.
- ⁴⁸ Kompilacija Preporuka iz Izveštaja o zemljama EKRI koje se odnose na LGBT osobe (peti ciklus monitoringa): <https://rm.coe.int/5th-cycle-ecri-recommendations-on-lgbt-issues/16809e7b66>, §§ 34-36; 233-236.
- ⁴⁹ Usvojena 2002. i revidirana 2017.

Fotografije: Angyalosi Beata/ Shutterstock.com

